

ONA TILI DARSLARINI 10-11 SINFLARDA O‘QITISH METODIKASI

Omonboyeva Quvonchoy

Gurlan tuman 1-son politexnikumi o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta’lim jarayonida yangi interfaol metodlarni qo‘llash dars sifati samaradorligini oshirishga xizmat qilishi, o‘qitish jarayonida zamonaviy yondashilganda o‘quvchilarning hamkorlikda ishlashiga va qisqa vaqt ichida katta hajmdagi axborotlarni o‘zlashtirish haqida mushohada yuritilgan.

Tayanch so‘zlar: interfaol metodlar, dars samaradorligi, innovatsion ta’lim texnologiyalari, o‘quv jarayoni, ko‘nikma, malaka, dars jarayoni, intellektual salohiyat.

METHODOLOGY OF TEACHING MOTHER TONGUE LESSONS IN GRADES 10-11

Omonboeva Quvonchoy

Gurlan district Polytechnic No. 1

Abstract: The use of new interactive methods in the educational process will help to increase the effectiveness of lesson quality, a modern approach to the teaching process focused on students working together and assimilating large amounts of information in a short period of time.

Keywords: interactive methods, lesson effectiveness, innovative learning process, skill, competence, lesson process, intellectual potential.

Mustaqillik sharofati bilan respublikamizda yangilanish, rivojlanish davri boshlanib, ijtimoiy hayotimiz umumjahon andozalariga mos taraqqiyot yo‘nalishlariga jadal sur‘atlar bilan kirib bormoqda. ”XXI asr yoshlarini har tomonlama rivojlangan, etuk dunyoviy fikr yuritadigan, bilimli barkamol shaxslarni jahon ta’lim standartlariga mos ravishda tarbiyalash dolzarb vazifalardan biridir”.

Yangi asr o‘qituvchisini tayyorlashda uning pedagogik - psixologik jihatdan chuqur bilimga egaligi, intellektual salohiyatning yuksak darajadali, innovatsion ta’lim texnologiyalari, ta’limning interfaol usullari va ilg‘or samarali metodlariga

oid ijodiy faollikni oshirishning samarali usullaridan xabardor bo'lishi muhim ahamiyat kasb etadi. O'quv jarayoniga tatbiq etilayotgan "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" hamda umumiy o'rta ta'lim muassasalari uchun yaratilgan "Davlat ta'lim standarti"da o'quvchilarning bilishlari zarur bo'lgan majburiy bilimlar hajmi aniq ko'rsatilgan. Ularni o'quvchilarga etkazish, o'quvchilarni faqat puxta bilim olibgina qolmay, balki mustaqil ravishda o'qib olish va ijodiy izlanishga yo'naltirish, o'zlaridagi qobiliyatni rivojlantira borish ko'nikmalarini orttira olish uchun o'qituvchilar yangi pedagogik texnologiya asosida pedagogikaning turli shakl va usullaridan foydalana olishlari zarur bo'ladi.

Hozirgi kunda barcha ta'lim muassasalarida o'qitish jarayonida interfaol usullardan foydalanishga erishilmoqda. Bu esa interfaol ta'lim asosida tashkil etilayotgan pedagogik jarayonlarning mazmun-mohiyatini to'liq tushunib etishga va ularni samarali, qiziqarli, sifatli bo'lishini ta'minlashga ko'maklashadi. "Interfaol usullaridagi darslar o'quvchini ijodiy fikrlashga, olingan axborotlarni faollikda hal etishga, fikrni erkin bayon etishga, tashabbuskorlikka, guruhlarda masalalar echimini topishga, hamkorlikda ish yuritishga, fikrni yozma ravishda bayon etishga chorlaydi. Interfaollik – bu o'zaro ikki kishi faolligi, ya'ni bunda o'quv-biluv jarayoni o'zaro suhbat tariqasida dialog shaklida (kompyuter yordamida) yoki o'quvchining o'zaro muloqotiga asosan kechadi".

Interfaol ta'lim asosini interfaol metodlar tashkil etadi. Ta'lim jarayonida o'quvchilar hamda o'qituvchi o'rtasida hamkorlikni qaror toptirish, faollikni oshirish, ta'lim oluvchilar tomonidan bilimlarni samarali o'zlashtirish, ularda shaxsiy sifatlarni rivojlantirishga xizmat qiladigan metodlar interfaol metodlar sanaladi. Ona tili darslarida zamonaviy usullardan foydalanish o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirish hamda mavzuni o'zlashtirishda yaxshi samara beradi.

INSERT JADVALI			
V	+	-	?

Fikrimizning dalili sifatida 10-sinf ona tili darsligidagi "Olmosh"

mavzusining o'rganilishi bo'yicha "Olmoshning ma'no turlari" mavzusidagi klasterni quyidagicha shakllantirish mumkin. Bu metod darsning chaqiruv pog'onasida o'quvchilarning diqqat-e'tiborini o'ziga qaratish va darsga bo'lgan qiziqishni oshirish maqsadida qo'llanadi. O'tilgan mavzularni takrorlash va esga olishda klaster metodidan foydalanilsa samarali natija beradi. Bu metodni mantiqiy ketma- ketlikda, mantiqiy tizimlashgan holda bog'lab ketishi kerak.

Mavzuni "Insert jadval" metodi asosida o'rganish va mustahkamlah ham maqsadga muvofiq. Bu metod mustaqil o'qish, ma'ruza tinglash jarayonida olinadigan ma'lumotlarni bir tizimga keltirishga imkoniyat yaratadi. Xususan, "Olmoshlar va uning qo'llanishi" mavzusini berilgan jadval bo'yicha o'quvchilar olgan bilimlari asosida mustahkamlash mumkin!

(V)- bilaman

(+)- yangi axborot

(-) – to'g'ri kelmadi

(?)- tushunmadim

Shuningdek, 11-sinf ona tili darsligining "So'z birikmasi sintaksisi" mavzusini o'rganishda "Aqliy hujum" metodini foydalanish mumkin. Bu metod barcha o'quvchilarni darsga jalb etadi, munozara olib borish madaniyati shakllanadi eng asosiysi mavzuga qiziqish uyg'onadi. Bunda sinf o'quvchilarini 4 guruhga bo'lib, har biri guruh sardorlari mavzu yuzasidan savollarga javob berishlari kerak bo'ladi. Savollarni quyidagi tartibda shakllantirish lozim:

1. Ikki va undan ortiq mustaqil so'z grammatik va ma'no jihatdan birikib, qanday birikma hosil bo'ladi?

So'z birikmasi qanday so'zlardan tuziladi?

2. So'z birikmasi hokim so'zning qaysi turkumga oid so'z bilan ifodalanishiga qarab, necha guruhga bo'linadi?

3. Otli so'z birikmasida hokim so'z qanday so'zlar bilan ifodalanadi? Keyingi topshiriq tushirib qoldirilgan so'zlarni tez va to'g'ri yozish bo'ladi.

Bunda o'quvchilar guruh bilan bajarishadi. Har bir o'quvchining o'z fikrini tengdoshlariga etkaza olish va jamoaviy ishlash qobiliyati rivojlanadi. Topshiriq quyidagicha beriladi:

1. Soʻz birikmalari tarkibidagi tobe va hokim soʻzning hech qanday qoʻshimchasiz, faqat ohang va maʼnosiga koʻra bogʻlanishi ... deyiladi.

2. Tobe soʻzning hokim soʻzga tushum, joʻnalish, oʻrin-payt va chiqish kelishigi qoʻshimchalari yoki koʻmakchilar yordamida bogʻlanishi ... deyiladi.

3. Tobe soʻzning hokim soʻzga qaratqich kelishigi qoʻshimchasi yordamida, hokim soʻzning esa tobe soʻzga egalik qoʻshimchalari yordamida bogʻlanishi ... deyiladi.

4. Bir soʻzning boshqa bir soʻzga boʻysunishi orqali bogʻlanishi ... deyiladi.

Umuman olganda interfaol metodlar taʼlim-tarbiya sifatini yaxshilash, samaradorligini oshirish, oʻqituvchi va oʻquvchi oʻrtasidagi hamkorlikni taʼminash, yagona maqsad sari intilish, oʻquvchilarning ichki imkoniyatlarini roʻyobga chiqarishda katta amaliy ahamiyatga ega.

1. Taʼlim jarayonida interfaol metodlarni qoʻllash dars sifati samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

2. Oʻqitish jarayonida zamonaviy yondashilganda oʻquvchilarning hamkorlikda ishlashiga va qisqa vaqt ichida katta hajmdagi axborotlarni oʻzlashtirishiga imkon tugʻiladi.

3. Interfaol metod asosida taʼlim jarayoni qatnashchilarining faolligi taʼminlanadi.

Xulosa qilib aytganda, yuqoridagi kabi mashqlarni amalda qoʻllashda ona tili fanining oʻzaro integratsiyasi grammatik tushunchalarni oʻzlashtirishni zerikarli ishdan faollikka undovchi qiziqarli ishga aylantiradi. Ona tili darslarida mustaqil ishlarni tashkil etishda tanlangan mashqlar har tomonlama taʼlimiy va tarbiyaviy yoʻnalishda, rang-barang mavzularda, shaklan va mazmunan mukammal, mantiqan toʻgʻri, tili sodda va ravon, oʻquvchi uchun tushunarli boʻlish maqsadga muvofiqdir. Ana shundagina matn, matn yaratish va matn tahlil qilish oʻquvchi uchun zarur boʻlgan natijani beradi hamda kommunikativ savodxonlik darajasini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh. Niyati ulugʻ xalqning ishi ham ulugʻ va kelajagi farovon

bo'ladi. T.: "O'zbekiston", 2019.

2. Yo'doshev J., Yo'ldosheva F., Yo'ldosheva G. Interfaol ta'lim - sifat kafolati. - Toshkent, 2008.

3. Tolipov O'.Q. Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. - T., "Fan", 2006. 364-b.

4. To'xliyev B. O'zbek tili o'qitish metodikasi. – Toshkent, «Yangi asr avlodi», 2006. 232-b.

5. To'xliyev B., Oxunjonova O., Jumashev D. O'zbek tili o'qitish metodikasi (Amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari). - T.: "O'zbekiston" 2011. - 145 bet.

6. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 5-11-sinflari ona tili darsliklari.

7. Usmonova K. Adabiy ta'limda ilg'or pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2004, 186-bet.